

**ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФОРМА», ЯК ЕЛЕМЕНТУ В
ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ПІЗНАННЯ ВИТИНАНКАРСТВА**

Столярова Ірина Сергіївна

Ст. викладач

Житомирський державний університет

ім. І. Франка

м. Житомир, Україна

Анотація: У статті розглядається зв'язок між видом декоративно-прикладного мистецтва витинанкою і формою, як елементом в образотворчому мистецтві. Доцільність використання їх асоціативного взаємозв'язку в процесі вивчення образотворчого мистецтва. Формування професійних якостей майбутніх педагогів є основним завданням вищого педагогічного закладу. Так, поняття форми як елемента, яке є одним з найпоширеніших в образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві і дизайні, набуває рівня каталізатора знань, як показника професійності. Витинанка, формує здатність практично застосовувати, аналізувати і використовувати форму, як інструмент образотворення в різних видах образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Формування широкоспекторних знань майбутнього вчителя, лягаючи через вивчення автентичних форм, підвищує доступність розуміння складного та багатогранного поняття форма в різних її проявах.

Ключові слова: форма, витинанка, витинанкарство, дизайн, декоративно-прикладне мистецтво, образотворче мистецтво, силуетне зображення.

В процесі опанування майбутніми викладачами образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну важко переоцінити вагомість вивчення локальних силуетних форм як антропоморфного, рослинного так і геометричного та абстрактного і реалістичного характеру. Поняття форма використовується при роботі над учбовим рисунком, живописом, при виконанні

портретів, розписів, при виготовленні скульптури, графіки, тощо. Форма є найважливішою складовою зображень в образотворчому мистецтві. Силуетне зображення - первинна природа декоративності. Пізнання і вивчення студентами форми стимулює ортогональний прогрес в створенні образів. Використання і силуетних форм, як окремих об'єктів, так і багатокомпонентних композицій силуетних форм ускладнюється тим, що, не дивлячись на легке і швидке візуальне сприйняття, існує практична складність пошуку характеру самої форми. Вивчення та робота над таким видом образотворчого мистецтва як витинанка полегшує навчальний процес. Витинанка- орнаментальні і фігурні прикраси житла, ажурно витяті ножицями, вирізані ножом з білого або кольорового паперу [1,с.99]. Першочергово, утворюючі з цільних листів паперу, етнічно, маючи спрощені локальні образи, витинанка виховує правильне сприйняття силуетної форми предметів, образів, композицій. Художньо-образна система витинанок ґрунтувалася на графічних засадах- чіткості та ясності контурів, виразності ліній і пропорційних відношень [2,с.7] Історично, на теренах України, витинанка виконувалась методом «сліпого» вирізування ножицями, вона навчає віднаходити оригінальну, неповторну силуетну форму. Спочатку це були переважно одноколірні зображення божеств духів, героїв народних легенд, драконів, феніксів, квітів, винограду. метеликів, риб, тощо[3,с.11]. Нажаль, вивчення витинанкарства, як вида декоративно-ужиткового мистецтва ускладнюється його асоціацією з паперовою сніжинкою, аплікативною зіркою. Поверхневі знання отримані про витинанку, ще до навчання в вищому навчальному закладі, не можуть давати привід студентам недооцінювати значення цього виду декоративно ужиткового мистецтва для покращення образного мислення, здобуття навичок моделювання контурно-силуетних форм, графічних елементів. Практичні завдання по витинанкарству ставлять майбутніх вчителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва перед задачею модернізувати і віднаходити силует простими методами, застосовуючи лише стандартну прямокутну площину паперу і колір. Аутентичність «сліпого» вирізування організує в студентах ціленаправлену

роботу саме з контуром майбутньої форми. Чітка різниця в користі між “сліпим” вирізанням і вирізанням з задалегіть підготовленими рисунками полягає в відмові від надто другорядних деталей і концентрацією на виконанні загальної форми, яка в свою чергу, композиційно, поділяє вирізаний образ на сегменти, підпорядковані пропорційному членуванню. Застосовуючи в практичних вправах два підібрані кольори студент може підсилити сприйняття силуету контрастом кольору , або послабити його. Користь в вивченні розуміння форми засобами витинанкарства підсилюється роботою з лише двома компонентами - тлом і основним зображенням. Обмеженість матеріалами загострює координацію мислення формою, не дозволяючи відволікатися від основного завдання. Опановуючи витинанку, студенти можуть порівняти її композитивність з основами композиції в образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві. А.М.Шевчук історик мистецтва, етнограф, фольклорист, викладач писав:” Ми забуваємо , що у витинанкотворенні України присутній дух саме нашої, давно перевіреної пращурами системи композиційних закономірностей, яка, з одного боку, локально утримує і зберігає національні вартості, а з іншого, не виходячи за рамки етносвітовідчуження, не нехтує п'ятьма найосновнішими законами в декоративно - ужитковому мистецтві: традиції, цілісності, тектоніки, пропорційности та контрасту [4,с109]. Типологія поділяє за технологічними і художніми особливостями витинанки на ажурні (зображення містиця у прорізах) і силуети (зображення виступає силуетом) [5,с.100]. Опановуючи силуетно-контурну форму студенти можуть заглиблюватися вглиб простору вирізаного образу, залишаючи силует домінантним в композиції. Ведення роботи поетапно , від цілісного до дрібного не порушує силуетних кордонів сприйняття основної форми. Актуальність розуміння форми з'являється в процесі опанування образотворчого та декоративно- прикладного мистецтва ще на ранніх етапах вивчення багатьох дисциплін. Композиція, рисунок. живопис, графіка та скульптура або ліпка тісно пов'язані з поняттям форма. Очевидно що майбутнім вчителям образотворчого мистецтва спеціальності

014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво), 015 Професійна освіта (Дизайн), 022 Дизайн, вивчення силуетності форм доцільно починати з простих, елементарних, а іноді, з автентичних форм. Засвоєння чіткого фундаментарного поняття контуру є важливим для подальшого вивчення і розуміння образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чурай Р.В., Сталкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Видавництво «Світ», 1993.-99с.
2. Мельник Володимир. Мистецтво витинанки та аплікації. Видавництво «Навчальна книга- Богдан», 2006.-7с.
3. Ковальчук Т.П. Художня обробка паперу. Курс І. Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2010.-11с.
4. Шевчук Анатолій М. Українська образотворчість: пошук істини. Видавництво «Софія», 2007.-109с.
5. Антонович Є.А., Захарчук-Чурай Р.В., Сталкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Видавництво «Світ», 1993.-100с.